

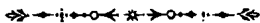
Նօթացան, որ իտալիոյ ընտանեկան յարկերուն տակ աւանդութեան ձև մ'առած են: Կրնայ ըստիլ որ ինքը քաղաքական հրապարակի վրայ և զեղարուեստի մէջ մեծ անձ մ'եղաւ, վասն զի ունեցաւ կրկին տեսան գործունէութիւն, քաղաքական և զրական, ու մին՝ միւսին խառնուած: Ինքը զրական տեսակէտով ծնած է այն առն՝ երբ իտալիա երազներէ պարտասած՝ պէտք ունէր միացեալ զաղափարականութեան:

Տէ Ամիչիսի ընդհանուր զրականութիւնը՝ կատարելութեանց հետ ունի պակասութիւններ, զորս չենք ուզեր դուրս ձուգել: Իրեն միտքը, ամբողջ աշխարհին մէջ շրջելով հանդերձ՝ դեռ չէ ստացած զրական գիտակցութեան այն հաստատութիւնը, որ մեծ հեղինակներու յատուկ է. նիւթը կը փոխուի, բայց զարկը միշտ նոյն է, այնչափ երկար կը բռնէ պարբերութիւն մը, որ մարդ մինչև որ երկու կէտերուն կը հասնի՝ շնչասպառ կ'ըլլայ կարծես: Այսու հանդերձ իր մեծ առաւելութեանց ջով ստուերներ են լոկ. միշտ հայր, միշտ ընկեր և բարեկամ մնալով արտում ու տգոյն մարդկանց, որոնք խռովայոյզ կը շրջին, ինչպէս նաև անոնց հետ և անոնց համար ընկերվարական: Կ'ըսուի թէ ամէն օր նամակներ կը հասնէին իրեն՝ խորհուրդ հարցնելու համար քերականութեան, հոգեբանութեան, պետական, ընտանեկան և զրականական իրերու վրայ. անոր համար 1908 մարտ 11ը ընդհանուր սուգի օր մ'եղաւ իտալիոյ՝ երբ ի Պորտիէէրա յանկարծամահ եղաւ: Վերջին գրութիւնն հղած էր «Illustrazione Italiana»-ի մէջ «Aggiunte e cominenti al Galateo di monsignor Della Casa» (Բաւելումաց և մեկնութիւնք Մոնս. Տէլլա Փազայի Քաղաքապետութեան գրքին) յօդուածը՝ մահուան նախընթաց օրը:

Տէ Ամիչիս սրտանց ծառայեց իր ազգին ու զրականութեան, իր միակ նպատակն էր օգտակար ըլլալ, որուն համար շարժում տուաւ իր բերմանց, զարգացող

ծիրքերը, ու գործեց գործի ասպարէզին մէջ՝ ըլլալով զինուոր, ապա զինուոր և զրիչ, և յետոյ զրիչ՝ եռանդուն աշխուժով, որ տեց մինչև իր կենաց հսկումը:

Հ. ԴԵՌՆԻ ՏՐԱՅԱՆ

ՀԱՅ ԳՈՐԾԻՉԸ ԳՆԱՀԱՏՆԵՐ

Տ Ի Գ Ր Ա Ն Ն ԱԶԱՐԵԱՆ

(Աղբիւր ամսագրի հիմնադրութեան 25 ամեակի առիթ)

Սակաւաթիւ են այն վեհ անձնաւորութիւնները՝ որոնք մեծատուն վիճակէ խոնարհելով՝ ժողովուրդին ծառայելու պաշտօնը ստանձնած ըլլան: Պ. Տ. Նազարեան, Աղբիւր - Տարագի հիմնադիր - խմբագրապետը, այդ հազուագիւտ անձերէն մին է: Ինքը իրաւամբ Ազգային գրականութեան ժիր մշակը, և խոշորագոյններէ ան, պարտելի և անվհատ նկարագիր ունեցող օրինակելի մարդը կը հանդիսանայ, Աղբիւր ամսագրի հիմնադրութեան 25 ամեակը տօնելուն միջոց:

Ազգային Մամուլի երիցագոյն պարբերականը իւրզմակիս, տեսած ըլլալով շատ թերթերու ծիւղի և չծաղկիլ, ծագիլ և խաւարիլը, կ'ըստիպուի մասնաւոր կը պարտաւորի հիացումի, և յարգանքի անխառն և շեւր ուղեղծմբերու ամբողջական պսակ մը զետեղել այն Հայ Գործիչի բարձր ճակատին՝ որ միայնակ գիտցած է ձեռնարկ յարատեւ հոսեցրնել Ա՛ղբիւրի կենսունակ զաղափարական հեղանիւթը մտառադատի հայտութեան սրտին ու մտքին մէջ:

Շու, մենք հաճոյք կը զգանք արձանագրել կենսաքին գլխաւոր գիծերը՝ իրաւամբ գնահատելի մեր Հայ գործիչին:

Տ. Նազարեան մանուկ հասակէն գիտութեանց և ուսումներու հարուստ պալարը ամբարիւղ Շուշիի հայրենական պալատին մէջ, փութով նուիրեց ինքզինքը մտքով աղքատ հայրենակիցներն հարստացնելու: Ինքը ծնողական տան թաւարդին համար ՈԳԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ վարագոյրը չիքնել տալով՝ այդ ոգին անձնաւորած՝ հայրենաւորել թաղերգութիւններ կը սարգէր, և դեռ 15 տարեկան պատանի Շուշիի մէջ թատրոն հաստատելու ձեռնարկին մեծապէս նպաստեց: Գրեց, թարգմանեց զանազան կտորներ, բարձրագոյն բեմ ու ցուցուց ճաշակ և տաղանդ:

21 տարեկան էր երբ հիմնեց Հրատարակչական գրասենեակի, տպագրեց Պողոսեանի ուսուցչի օրագրից պատմութեան, Սենկեիչէ թարգմանեց:

լով, և այլն, ու միևնույն միջոց թղթակցեցաւ Մխարի, հզօնեցաւ հայկական թերթերը տարա-
ծել իւր ծննդավայրի ամէն հայերուն մէջ, բայց
ստոնցմով չզոհացաւ ինքը, ըմբռնեց թէ ազգա-
սիրութեան հուրը ծաւալելու միակ միջոցն էր՝
հայ մանկտիկն հայերէն լեզուով դաստիարակելն,
այդ լեզուն սորվեցնելն և սիրցնելն:

Փոխադրուելով Թիֆլիզ, 1883ին հիմնեց Այ-
րիի մանկական թերթը, ու զայն պնդաբար-

դելով բազմաթիւ պատկերներով, նկարներով,
բարոյական ու իմաստնալից գրութիւններով
(որոնք ամէնէն ալ ձեռնհաս անձեղ կը պա-
տրաստուէին), Ռուսահայ մանկտուր անձնա-
նուէր դաստիարակը եղաւ: Իսկ 1890ին ՏԱ-
ՐԱԶ պատկերազարդ շաբաթաթերթին ևս հրա-
տարակելով և չքեղ բազմազունի մեծադիր պատ-
կերներու նուէրներն հաստատելով՝ իրաւամբ
կոլկասահայ մամուլի զարդը ու փառքը կազ-
մեց: Մինչև ցարդ հրատարակած Ալբիւր-Տա-
րագ և բացառիկ թերթներու 50 հատորները երբ
ձեռք կ'առնու մարդ ու անոնց սննդալից բո-
վանդակութիւնը, բիրաւոր պատկերները կը
դիտէ, հրճուանքով կը լեցուի ու անգամ մը ևս
կը սփանչանայ զանոնք արտադրող Նազարեանի
վրայ՝ որ իրեն պատուաբեր փառքի կոթող մը
կանգնած է:

Բայց դուք երբ գիտնաք թէ Ալբիւրի 25 ա-
մնայ կենաքը Տելեմաքայ արկածներէ աւելի վը-
տանգներու ենթարկուած, ու միայն Նազարեանի
հարստութիւնն ու առողջութիւնը զոհուելով և
իւր Տիկին մօր խրախուսանքով և խորհուրդ-
ներով փրկուած է, դուք պատկառաւոր կը զգաք
հանդէպ այսպիսի որդւոյ և այնպիսի մօր:

Վակայն Նազարեանի գործունէութիւնը միայն
Ալբիւր-Տարագի մէջ չի շրջափակուիր, իր ազ-
գօգուտ ձեռնարկները դեռ բազմաթիւ են. Կիւ-
ղասիիցի, Առաղջապահական, Պարթիզ մոդա-
նէր, իլլիւստրատիոն, Գաստիարակ, Ալբիւր Բ.
Խաժիկ, ինքը հրատարակած է՝ իր յաւելումա-
նէր Ալբիւր-Տարագի: ԱՆՎՆԱՌ ուստերէն ածա-
նագին լրագիրը մէկ ու կէս տարի հրատարա-
կած մանուկներու, չափահասներու և ժողո-
վուրդի իւր ընթերցման գիրք՝ իր տպարանէն
լոյս տեսած են (6) հատորներ. բազմաթիւ օրա-
ցոյցներ, Ալբոմներ, գունագեղ մեծադիր նկար-
ներ, կենդանագիրներ և այլն, և այլն:

Ամենօրեայ հայերէն լրագիրներ եղած են
Կովկասի Առաւօտ, Կովկասի կէս օր, Կովկա-
սի երեկոյ և ռուսերէն Կովկասի Պոյտեկն: Դար-
ձեալ ինքն է բացած 1906ին Մամուլի Բիւրօ
և Գրական - Գիտադիտական Մասն ընդարձակ
ընթերցարանով:

Ջանազան հայ-քաղաքական ինդիւրներու մաս-
նակցելով միշտ օգտակար եղած է ազգին, նը-
պաստած է դրամի, գրքերու, պարբերականնե-
րու նուէրներով ազգային կարօտեալներու:

1903ին վրէննա տեղի ունեցած միջնազգային
Մամուլի դաշնակցութեան տասնամեակը կա-
տարուելու միջոց՝ միակ հայ ներկայացուցիչը
Նազարեանը եղաւ, որ անդամ ընտրուելով այդ
դաշնակցութեան 1905ին Լիէժ և 1907ին Ի Պոր-
տոյ զումարուած ժողովներուն մասնակցեցաւ:
Իսկ 1908ին Բորդուգալի Մայրաքաղաք՝ Լիզ-
պոնայի մէջ Գրականութեան, Արուեստի և
Խաղաղութեան ցուցահանդէսը բացուելով հոն
ի ցոյց դրաւ Հայկական գրականութեան բաժի-
նը, ընտրուեցաւ արժանիքով՝ Գրագետներու,
Արուեստագետներու և Խաղաղութեան Միջազգա-
յին ընկերութեան պատուոյ անդամ, որուն բո-
վանդակ 160 միլիոն բնակչով Ռուսիոյ մէջ
Դոյստոյ և Կորքի արժանապատիւ անդամակ-
ցիլ: Այժմ յիշեալ ընկերութիւնը և Բորդուգալի
12 զանազան ուսումնական հաստատութիւններ
զինքը անուանած են իրենց լիազօր ներկայա-
ցուցիչը Դոյստոյի Յոբելեանին ժամանակ:

Ան այսպիսի Հայ անուան պատուաբեր անձ,
նաւորութեան հիմնած ԱՎԻԻԻԻ 25 ամեակը
մօծուելու միջոց, մենք կրկին և կրկին շնորհա-
լէրով շնորհապատկերներ կ'ուղղենք պատուա-
բան Յոբելեարին գնահատելով յինքն Նայ տա-
ղանդաւոր գործիչը:

Կը մաղթենք մօնել Աղամանդեայ Յոբելեանը:
Հ. ՆԵՐՍԷՍ Տ.

Սէրը այն Թեւն է՝ որ Աստուած տուած
է՝ մինչև առ ինքն բարձրանալու համար.
(ՄԱՐԿԷ ԱՐՏԵՆԻ)

Ո՞րն է կենաց առողջութիւնը պահպա-
նելու միջոցը. — Աշխատութիւնը:

Յարգէ որ յարգուիս: